

Landskabet i børnehøjde – malerier og digte om lokale steder

“Jeg så min datters billede, men da hun begyndte at fortælle, hvad det hele var, ja da så jeg et helt nyt landskab.”

Af | Kamilla Hansen Møller, Vibeke Nellemann og Jørgen Primdahl, Skov & Landskab, Københavns Universitet

Der er stille og roligt i landsbyen Karby på Mors denne novemberaften. Uden for er det for længst blevet mørkt og råkoldt, men inden for på Karby Friskole er der en livlig summen af stemmer iblandet lidt larm og latter af legende børn. I vinduerne står små fine lanterner og lyser i mørket, der er sat glas og pindemadder frem. Gymnastiksalen er fyldt med farverige malerier; vi skal til fernisering og digtoplæsning. Børnene i Karby Friskole, fra 6 til 15 år har malet og digtet om landskab og stederne i denne sydlige del af Mors. Maleren Felix Pedersen, selv bosat ved Limfjorden og digteren Peter Poulsen satte tidli-

gere på efteråret børnene i gang, og nu skal resultaterne præsenteres for forældre og andre interesserede i området. Arrangementet er gennemført som led i planlægningsprojektet ‘Landsbyen og landskabet’ og formålet har især været få børnene med i processen omkring en strategi for fremtidens landskab i Karbyområdet.

Landskabsværdierne, planlægningen og børnene

Når lokale planprocesser gennemføres, er det i dag en selvfølge (og et lovkrav for den formelle planlægning), at folk skal orientere

og have mulighed for at gøre indsigelse. Det er efterhånden også udbredt, at borgere mere direkte inddrages i selve arbejdet. Især i byfornyelse og bydelsplanlægning er der udviklet praksis for en mere aktiv borgerdeltagelse, som både bidrager til at udvikle brugbare planløsninger, og sikrer lokalt ejerskab til disse. I programmet DIAPLAN (se Teknik & Miljø, august 2011) arbejder vi på at finde modeller for aktiv borgerdeltagelse i planlægningen for lokale landskaber i det åbne land, herunder måder at få folks egne opfattelser og værdier med i planprocessen. Da børn som bekendt også er en slags folk,

Eksempler på digtene:

*Jeg gik en tur på stranden med Sasja
Og en dag fandt jeg en lille levende fugl
Den kunne ikke flyve, så jeg tog den
med hjem, vi fandt ud af at det
var en hjejle. Den var rigtig flot*

*Min far og mor vinterbader, mig og min far
surfer, far har et kæmpe sejl og jeg
har et lille sejl, for fars sejl er alt for tungt
til mig*

*Nogle gange ser mig og min far
en sæl. Når vi er heldige
er der en sæl der stikker hovedet op*
(Nanna Rose)

*Blomsterblade bliver blå
Dækgynge drøner derudaf
Friskolen fungerer fantastisk
Hybenhækken har herlige hyben
Juleklip, julebazar, juleafslutning
Larverne laver lektier
Naturen nyder natten*
(Mia Maja)

*Når jeg kikker
Når jeg kikker i søen
ser jeg en glimmersten
Når jeg kikker i luften
ser jeg en måge
Når den kikker i vandet
ser den en fisk
Når fisken ser en glimmersten
kan jeg se den*
(Pernille)

*Åen risler og rasler så fint,
Svinger sig fra side til side,
Men stopper et sted,
Vi ved ikke hvor.*
(Peter, Aske, Dagmar, Casper, Magnus D.)

*Min morgen i Karby
Når jeg cykler til skole
cykler jeg forbi en masse
huse, træer og veje
Vejene er dejlige, husene
er flotte og træerne står højt
og smukt på den blå
morgenhimmel.*
(Rikke P)

Uden titel.
Rasmus, hedder kunstneren, 15 år.

Foruden Rasmus' helt oplagt talent for farver, former, perspektiv og stoflighed hører Felix Pedersens råd vel også med til baggrundshistorien:

"Du skal lægge mark, oven på mark, oven på mark."

Fremtidens kunsthistorikere vil med røntgen kunne afsløre endnu et råd fra den gamle maler til det unge talent:

"Kan du så få fjernet den sol!"

Resultat:

Et dramatisk terræn og frodige marker – to karakteristiske træk ved landskabet på Mors.

og vel og mærke en slags der ofte bruger lokalområdet meget aktivt, har vi i Karby søgt at få deres stemme med i processen.

Helt konkret er børnene blevet bedt om at male og digte om steder og landskaber i og omkring Karby. Felix Pedersen besøgte skolen en uge før det gik løs med malerilektionen og opfordrede børnene til at se sig omkring:

"Se landskabet og farverne – hvad er der i landskabet? Tamme og vilde dyr; træer og bær; landbrugsdrift, majs og høballer. Find ting i naturen, for eksempel en død ryle; bemærk ændringer i vejret og himlens farver, iagttag perspektiver og vekselvirkninger af farver, lys og mørke på træer."

Felix forberedte materialer, blandede farver. Børnene fandt selv de steder, som de ville illustrere.

Ugen efter gik det løs. Lærerne opdelte børnene i grupper efter alder – de små og de store. De små ... "malede røven ud bukserne - de store var mere forbeholdne. Men så sprang én af de førende ud i det, og de andre elever fulgte med og accepterede udfordringen," som Felix Pedersen beskriver det. Alle malede hvert et billede og to større fællesbilleder kom der også ud af dagen. Marker, fjorden, både, fugle, dyr, strand, tang og traktorer gik igen som motiver.

Peter Poulsen indledte 'digte-dagen' med at fortælle om digtet som udtryksform; om at bruge sit eget sprog i digtet til at skrive om Karby-området og om sig selv. Med de små blev der skrevet et fællesdigt

på tavlen og forskellige små digte. De store elever skrev enkeltvis eller i små grupper. Karbys steder blev sat vers (med og uden rim) iblandet personlige observationer og kærlighedserklæringer af forskellige slags.

Digtene og billederne er efterfølgende samlet i et lille skrift, redigeret af planlægger Ann-Sophie Øberg, Morsø Kommune med bidrag fra hende selv, Peter Poulsen, Johs. Nørregaard Frandsen og Steen Lorenzen (Se links til skriftet på www.diaplan.dk).

Bedre bud på fremtiden

Hvad er i øvrigt kommet ud af forløbet? Det vil vise sig til foråret, når vi – Morsø Kommune, forskere fra Skov & Landskab, KU og Syddansk Universitet samt folk fra Karby – skal lave en samlet plan for landskabets fremtid. Vi tror på, at sådanne forløb med at male og digte landskabet bidrager til en fælles oplevelse af 'stedet' og dermed til, at planen bliver et bedre bud på fremtiden end uden denne inddragelse af børnene. Vidste vi ikke det i forvejen, ved vi det nu: Fjorden, himlen, strandengen og dens mosaik af vand og græs, skrænterne og marker ovenpå marker, traktorerne og halmballerne – alt sammen hører det med. Som en stolt mor fortæller: "Jeg så min datters billede, men da hun begyndte at fortælle, hvad det hele var, ja da så jeg et helt nyt landskab."

Vi ser processen, med at inddrage aktuelle planprojekter i undervisningen og dermed give børnene en stemme, som en oplagt vej at gå, som ligger lige til højrebæ-

net, når man skal planlægge for lokale områder, hvad enten det er i byen eller det åbne land. Dog har de gennemførte forløb – én dag med maleriet og fokus og én dag med digtningen måske været for korte. Både Felix Pedersen og Peter Poulsen mente, at to til tre dage ville have givet børnene mulighed for at gå dybere ind i de to udtryksformer og givetvis et (endnu) større udbytte. Alligevel har det været stor tilfredshed med forløbet – både fra lærerens, børnenes og forældrenes side og fra planperspektivet. Billederne og digtene har fået stederne frem på andre måder end de gængse og sikkert også andre steder end de kendte. Med Johs Nørregård Frandsens ord: "Billeder og ord kan noget. De kan udfolde stedet, udfolde sig i stedet og udfolde sig på stedet."

Nye perspektiver indfanges

Det sidste var netop, hvad der skete denne novemberaften i Karby, hvor omkring 60 mennesker var mødt frem, med forældre og børn i flertal. Hvorvidt det var børnene eller forældrene, der var mest stolte over de fine kunstværker, er vanskeligt at sige. En ting er dog sikkert; når landskabet males i børnehøjde indfanges nye perspektiver, samtidig med at der skabes en positiv italesættelse af området både i form af ord og billeder. Børnene har ifølge kunstner Felix Petersen evnet både at gense og genskabe det lokale landskab. Der ses en tydelig begejstring og stolthed over at vokse op på landet, hvor der er højt til himlen, vand, blåmuslinger og masser af frisk luft.